

Sveriges historia från istid till EU

- Textfrågor, skapa tidslinje och skriv personporträtt

Den här lektionen är skriven av Jenny Edvardsson.

Jenny är lärare i svenska och historia på Wendesgymnasiet i Kristianstad.

Läs gärna mer på hennes blogg: jennypawendes.blogspot.se

Ämne: Svenska, Svenska som andraspråk, Historia

Årskurs: 7-9, gymnasiet, vux

Lektionstyp: Introduktion till boken, textfrågor, skapa tidslinje och personporträtt

Lektionsåtgång: 5-8

Introduktion till boken

För att eleverna ska få en förståelse för boken och dess innehåll kan det vara bra att introducera den.

Titta på bokens omslag.

Vad är det för bilder som och symboler som är avbildade på framsidan?

På vilket sätt kan de kopplas till Sveriges historia?

Fundera också över underrubriken Från istid till EU.

När var istiden och vad betyder förkortningen EU?

MTM:s skolwebb

mtm.se/skola

Textfrågor

Det finns frågor framtagna till alla bokens alla kapitel.

Landet under isen

1. När kom de första människorna till Sverige?
2. Hur kan man beskriva stenåldern? Ta hjälp av följdfrågorna:
 - a. Hur bodde man?
 - b. Vad levde man av?
 - c. Vad åt man?
3. Stridsyxefolket
 - a. Vilka var stridsyxefolket?
 - b. Varför kallades de för stridsyxefolket?
4. Hur kan man beskriva bronsåldern? Ta hjälp av följdfrågorna:
 - a. Hur bodde man?
 - b. Vad levde man av?
 - c. Vad åt man?
5. Hällristningar, vad är det för något?
6. Hur kan man beskriva järnåldern? Ta hjälp av följdfrågorna:
 - a. Hur bodde man?
 - b. Vad levde man av?
 - c. Vad åt man?
7. Vad var Uppåkra för något?

Vikingarnas tid

1. Vad är en viking?
2. Vad hände i Lindisfarne i norra England år 793?
3. Vilka är de mest kända asagudarna?
4. Hur levde vikingarna?
5. Var är en runsten för något?
6. Ge exempel på spår av vikingatiden i dagens Sverige och Europa.

En ny Gud i Norden

1. Det står på sidan 40 att ”Kyrkan, kungen och de andra mäktige männen hade nytta av varandra”. På vilket sätt hade de nytta av varandra? Förklara.
2. På vilket sätt gjorde kristendomen människorna i Sverige mer lika varandra?

Kungarna tar makten

1. Vad heter Sveriges första helgon?
2. Vad betyder ordet jarl?
3. När började Stockholm byggas?
4. I Sverige var det oroligt under 1100-1200-talen. Ge exempel från texten som visar på oroligheter.
5. Vad hette Sveriges första kung?

Den stora döden

1. Vad är digerdöden?
2. Vad får du veta om heliga Birgitta eller Birgitta Birgersdotter, dom hon egentligen hette?
3. Berätta om Hansan. Ta hjälp av frågorna:
 - a. Vad var Hansan?
 - b. Vad gjorde Hansan?
 - c. Var någonstans höll Hansan till?

Samarbete och uppror

1. Vad var Kalmarunionen för något?
2. Sommaren 1434 blev det uppror o Bergslagen. Varför gjorde folket uppror?

Vägen mot blodbadet

1. I boken står det om Sveriges första universitet. Vilket var det? När grundades det?
2. Berätta om Stockholms blodbad. Ta hjälp av följdfrågorna:
 - a. När ägde det rum?
 - b. Vilka drabbades?
 - c. Vilken var anledningen till blodbadet?

Kungens uppror mot kyrkorna

1. Varför ville Gustav Vasa göra uppror mot kungen?
2. Genom Gustav Vasa blev den svenska kyrkan protestantisk.
 - a. Hur påverkade det kyrkan?
 - b. Hur påverkade det människorna i Sverige?
 - c. Vilka blev de största förändringarna för kyrkan?
3. Under Gustav Vasas regeringstid genomfördes en del förändringar i Sverige. Ge exempel på någon.

Hundra år med krig

1. Gustav II Adolf var ung när han blev kung. Han drömde om ett större Sverige. Vad gjorde han för att uppnå sin dröm?
2. År 1658 var Sverige ett stort och mäktigt land. Vilka var anledningarna till att Sverige kunde bli så stort och mäktigt?
3. Vilka var snapphanarna?

En drottning utan makt

1. Vilka är de fyra stånden?
2. Vilka var hattarna och mössorna?
3. Carl von Linné är en av Sveriges mest kända vetenskapsmän. Vad är han berömd för?
4. 1766 fick Sverige som första land i världen en lag om tryckfrihet. Vad innebär denna lag?

Kungen gör revolution

1. 1772 blev det en revolution i Sverige. Vad ledde den till?
2. Vem var Carl-Michael Bellman?
3. Gustav II Adolf genomförde en hel del förändringar i Sverige under sin regeringstid. Ge exempel på någon.

Ett smutsigt och vänligt folk

1. Den engelska författaren Mary Wollstonecraft reste i Sverige och skrev sedan om sin resa. Vilken bild av Sverige är det hon för fram i sin skrift?

En fransk kung ledde Sveriges sista krig

1. Vad är Göta kanal?
2. Vilket år var Sveriges sista krig?

Modernare tider

1. När järnvägen skulle byggas i Sverige var en del för byggandet och andra mot. Vilka argument förde de två sidorna fram?
2. 1856 gav Fredrika Bremer ut boken Herta. Den väckte stora diskussioner. Varför det?

Skogen blev pengar

1. Vad betyder ordet snilleindustri?
2. Vad hette Sveriges första statsminister?

Flykten till Amerika

1. Varför flydde svenskarna till Amerika?

Drömmen om Sverige och Norden

1. Sveriges nationaldag är den 6 juni. Varför valde man just detta datum?
2. Under 1800-talet ökade intresset för det svenska. Ge exempel på hur detta kom till uttryck i landet.

En skräddare blev politiker

1. Vem var August Palm?
2. Vad ville August Palm förändra?
3. Sveriges första strejk ägde rum i Sundsvall 1879. Varför strejkade man?
4. År 1922 hade man den första folkomröstningen i Sverige. Vad röstade man om?

Världens finaste pris

1. Vem var Alfred Nobel?
2. Priset, Nobelpriset, delas ut inom olika områden. Vilka?

Gränser i samernas land

1. Hur har samerna behandlats i Sverige? Ge exempel från olika tider.

Krig och kris på borggården

1. Hur påverkade första världskriget Sverige?

I skuggan av kriget

1. På 1920-talet förändrades kvinnans situation i Sverige. Vilka förändringar genomfördes?
2. Vad var Nationernas förbund för något? Vad arbetade förbundet för?

Ett nytt krig har börjat

1. Vem var Raul Wallenberg?

En kvinna i regeringen

1. Vad hette den första svenska kvinnan som fick sitta i regeringen?
2. Sverige skulle bli ett folkhem. Vad innebar det?
3. Efter andra världskriget fick vi två stormakter i världen. Vilka?
4. I september 1967 bytte Sverige från vänstertrafik till högertrafik. Hur gick detta byte till?

Statsministern mördas

1. Olof Palme var både älskad och hatad. Vad berodde det på? Ge exempel från texten.

Sverige blev en del av världen

1. Hur har Sverige utvecklats sedan de första människorna kom hit för 12000 år sedan. Ge några exempel.

Skapa tidslinje

I denna uppgift ska eleverna få skapa en tidslinje över Sveriges historia. Tidslinjen ska bestå av händelser som de själva tycker är viktiga och de ska kunna motivera sina val av händelser. Utgångspunkt är följande två frågor:

1. Vilka händelser är de viktigaste i Sveriges historia från istiden fram till dagens datum?
2. Vad är det som gör att du anser att just dessa händelser är de viktigaste?

Tidslinjen kan göras digitalt och då kan exempelvis verktyget Timeline användas. Det är kostnadsfritt och inget inlogg behövs. Man skriver in projektets namn och sitt eget namn och sedan är det bara att börja lägga till händelser på tidslinjen.

http://www.readwritethink.org/files/resources/interactives/timeline_2/

Viktigt blir att ange vilka källor som använts.

Källorna kan skrivas in i Timeline eller i ett vanligt textdokument.

Personporträtt

I boken Sveriges historia finns många historiska karaktärer avbildade. Låt eleverna välja en dessa och låt dem skriva ett personporträtt.

Klassens alla personporträtt kan kopieras och samlas i en ”tidning”. Väljer man att tänka att porträtten ska samlas i en ”tidning” kan de få följa formen för en tidningsartikel.

Personporträttet ska då innehålla följande delar:

1. En rubrik som speglar innehåller och lockar till vidare läsning
2. En ingress, alltså en kort ”introduktion” av personen/ämnet som lockar till vidare läsning
3. En återberättande brödtext, där läsaren får ta del av personen.
4. En avslutning. Avsluta exempelvis genom att summera knyta an till inledningen eller citera något som personen sagt.
5. En bild på personen.

Innan man drar igång med denna uppgift kan det vara bra att läsa något eller några personporträtt tillsammans i klassen och diskutera hur de är uppbyggda och vad som utmärker dem.

Det finns flera intressanta porträtt att läsa i tidskriften Populär historia, <https://populärhistoria.se/>.

När eleverna bestämt vem de ska skriva om kan det vara bra att diskutera med dem var de kan hitta mer information. Kanske finns det mer information i uppslagsverk, i böcker eller på internet. Ge dem en lista som de kan utgå ifrån.

När järnåldern började förändrades människors sätt att leva igen.

Järn var annorlunda än brons.
Det glimmade inte lika vackert,
men det var hårdare och starkare.
Och viktigast var att järnmalm fanns i Sverige,
i nästan hela landet.
Järnet var inte bara en metall för de rika.
Folket behövde inte hjälp av hövdingar och handelsmän
från andra länder för att få tag på det.

Järnåldern var en orolig tid i världen.
Det var den också i Sverige.
Olika folk i Sverige slogs mot varandra.
I många delar av landet finns spåren
efter gamla borgar kvar. De kallas fornborgar.
Hövdingar byggde dem för att ge folket i sitt område
skydd när fiender kom.
De mest kända finns på Gotland och Öland.

HANDEL MED ANDRA LÄNDER

Under järnåldern blev handel med andra länder vanligare.
Svenska handelsmän betalade med pälsar, bärnsten
och kanske slavar. I Sverige växte en stad upp
vid kusten längst i söder, Uppåkra.
Det blev en av Sveriges viktigaste och största städer.
Där träffades handelsmän från många länder.

I Uppåkra har forskarna hittat mynt
och andra saker från länder långt söderut.

Hjälmen är från järnåldern
och hittades i en grav.
Den är gjord av järn och brons.

Hallonflickans skelett.

Så här kan Hallonflickan ha sett ut.

Det var en behaglig tid för människor, djur och växter.
Men det kom svårare tider.
För 2500 år sedan blev det kallare.
En del människor flyttade därför söderut till varmare länder.

De som blev kvar ändrade sitt sätt att leva.
De byggde varmare hus.
De lärde sig nya sätt att odla jorden
och ta hand om maten. Det var nödvändigt
när kylan gjorde att det inte växte lika bra som tidigare.
Människor stannade längre på samma plats.
Att flytta blev besvärligare när de lagt ner jobb
på att bygga hus och odla jorden.

JÄRN FÖR ALLA

Människorna tvingades lära sig nya saker.
De viktigaste kunskaperna kom fortfarande
från andra länder. Det var så människorna i Sverige
lärde sig göra järn av järnmalm som fanns i marken.

Eketorps borg på Öland är en av många fornborgar från järnåldern. Borgen har byggts upp igen och ser ut som den gjorde för över tusen år sedan.

Liknande saker har hittats på flera platser ända upp till Norrland.

LANDET VID VÄRLDENS SLUT

I länderna vid Medelhavet kunde människor skriva på sina språk. En del skrev om hur världen såg ut. Fler och fler förstod att det faktiskt bodde människor långt uppe i kalla norr.

För omkring 2000 år sedan nämns människorna i Sverige i en bok för första gången. Och fler gör resor norrut och berättar om vad de möter.

Men det är inga vackra ord de har att säga. De skriver om ett land med fruset hav, mörker och kyla. Ett land som ligger där jorden tar slut.